

Ба шурои диссертациони
БД.КОА-18 назди Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон
(ш. Душанбе, кӯчаи Буни Ҳисорак,
бинои 11)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Холмуродзода Фазлиддин Шомаҳмад дар мавзӯи «Нақши шартномаҳои байналмилалӣ дар танзими муносибатҳои хусусӣ-ҳуқуқӣ бо унсури хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.03 - Ҳуқуқи маданӣ; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ омода гардидааст, пешниҳод мешавад.

Мубрамияти мавзӯи таҳқиқот. Мавзӯи таҳқиқоти диссертационӣ, ки ба нақши шартномаҳои байналмилалӣ дар танзими муносибатҳои хусусӣ-ҳуқуқӣ бо унсури хориҷӣ дар низоми ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудааст, аз лиҳози назариявӣ ва амалӣ аҳамияти хоса дорад. Дар шароити ҷаҳонишавии муносибатҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ, шартномаҳои байналмилалӣ ба воситаи асосии ҷамоаҳангсозии меъёрҳои ҳуқуқи милли бо уҳдадорӣҳои байналмилалӣ табдил ёфтаанд. Ин санадҳо на танҳо муносибатҳои байнидавлатиро танзим мекунанд, балки асоси ҳуқуқи муносибатҳои хусусӣ бо унсури хориҷиро низ ташкил медиҳанд, ки дар шароити рушди тиҷорати байналмилалӣ, сармоягузориҳои хориҷӣ ва муҳоҷирати меҳнатӣ аҳамияти онҳо боз ҳам афзоиш меёбад.

Холмуродзода Ф.Ш. дар автореферат ба таври возеҳ мубрамияти мавзӯро нишон дода, ба зарурати омӯзиши ҷамаҷонибаи нақши шартномаҳои байналмилалӣ дар низоми ҳуқуқи Тоҷикистон таъкид намудааст. Хусусан, муаллиф ба аҳамияти мутабиқсозии қонунгузориҳои милли бо меъёрҳои байналмилалӣ, ки дар Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои меъёрии ҳуқуқи дигар мустақкам гардидаанд, ишора кардааст. Ин мавқеъ бо муқаррароти моддаи 10 Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки афзалияти санадҳои ҳуқуқи байналмилалиро нисбат ба қонунгузориҳои милли эътироф мекунанд, мувофиқ аст.

Муаллиф дар автореферат ба таври муфассал назарияҳои мавҷудаи олимони ватанӣ ва хориҷӣ, аз қабيلي С.С. Алексеев, М.Н. Марченко, С.Ф. Кечеян, Л.С. Зивс, О.С. Иоффе, М.Д. Шаргорский, И.С. Перетерский, Л.П. Ануфриева, М.М. Богуславский, Е.Т. Усенко, В.Г. Храбсков, М.Н. Кузнетсов, Н.Ю. Ерпылева, В.А. Канашевский, И.В. Гетьман-Павлова,

Н.Г. Вилкова, О.А. Иншакова, с.Н. Тагаева, Б.Л. Зиненко, Ш.М. Менглиев, Б.А. Сафарзода, А.М. Мирзоев, Р.Ш. Сотиволдиев, Х.Р. Қодирқулов, Ф.С.улаймонов, М.Н. Раҷабзода, С.А. Раҷабов, Ҳ.Х. Саидов, Д.А. Сидиқов, Н.А. Қодиров, И.И. Камолзода, З.Х. Искандаров ва дигаронро таҳлил намуда, се дидгоҳи асосиро оид ба ҷойгоҳи шартномаҳои байналмилалӣ дар низоми сарчашмаҳои ҳуқуқи байналмилалии хусусӣ муайян кардааст. Ин таҳлил нишон медиҳад, ки мавзӯи таҳқиқот аз ҷониби олимони ватанӣ ба таври пурра омӯхта нашудааст, ки зарурати таҳқиқи муфассали онро таъкид мекунад.

Муаллиф бо таъя ба таҷрибаи ҳуқуқии байналмилалӣ ва миллӣ, инчунин таҳлили қонунгузори Тоҷикистон, ба хулосае омадааст, ки шартномаҳои байналмилалӣ на танҳо сарчашмаи ҳуқуқи байналмилалии хусусӣ, балки воситаи муҳими ягонасозии меъёрҳои ҳуқуқӣ ва ҷамоҳангсозии низомҳои ҳуқуқии давлатҳои мухталиф мебошанд. Ин мавқеъ бо таҳлили муқоисавии санадҳои байналмилалӣ, ба монанди Конвенсияи Вена оид ба хариду фурӯши байналмилалии молҳо (CISG, 1980), Конвенсияи Гаага (1978) ва Конвенсияи Нью-Йорк (1958), асоснок карда шудааст.

Методологияи таҳқиқот яке аз нуктаҳои муҳими таҳқиқот буда, муаллиф аз усулҳои гуногуни илмӣ, аз ҷумла таҳлил ва синтез, усули муқоисавӣ-ҳуқуқӣ, системавӣ ва таърихӣ истифода бурдааст. Ин усулҳо имкон додаанд, ки мавзӯи таҳқиқот аз ҷанбаҳои гуногун – назариявӣ, амалӣ ва таърихӣ – мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Хусусан, истифодаи усули муқоисавӣ-ҳуқуқӣ барои муқоисаи қонунгузори Тоҷикистон бо низомҳои ҳуқуқии кишварҳои дигар ва таҳлили таърихӣ шартномаҳои байналмилалӣ ба муаллиф имкон додааст, ки хулосаҳои илман асоснок пешниҳод намояд.

Навгони илмӣ таҳқиқот дар таҳлили ҷамаҷонибаи ҷойгоҳи шартномаҳои байналмилалӣ ҳамчун сарчашмаи ҳуқуқи байналмилалии хусусӣ ва пешниҳоди тавсияҳои мушаххас барои тақмили қонунгузори Тоҷикистон зоҳир мегардад. Муаллиф мафҳуми «санади ҳуқуқи байналмилалӣ»-ро дар ду мазмун – васеъ ва маҳдуд – баррасӣ намуда, ҷонибдорӣ худро аз истифодаи мафҳуми маҳдуд (яъне маҳдуд шудан ба шартномаи байналмилалӣ) асоснок кардааст, ки бо муқаррароти Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ аст.

Инчунин, муаллиф се шакли татбиқи меъёрҳои шартномаҳои байналмилалӣро дар низоми ҳуқуқии Тоҷикистон пешниҳод намудааст:

1. Татбиқи пурраи меъёрҳои шартномаҳои байналмилалӣ бидуни тағйири мазмун;

2. Воридсозии меъёрҳо бо мутобиқсозии мафҳумҳои асосӣ ба қонунгузории миллӣ;

3. Татбиқи меъёрҳо тавассути қабули санадҳои нави меъёрии ҳуқуқӣ, ки ба шароити кишвар мутобиқ карда шудаанд.

Ин пешниҳодҳо барои такмили амалияи ҳуқуқии Тоҷикистон дар бахши муносибатҳои фаромарзӣ аҳамияти амалӣ доранд.

Автореферат ба таври мухтасар ва мантиқӣ сохтори диссертатсияро инъикос намуда, мақсад, вазифаҳо, объект, мавзӯ ва натиҷаҳои таҳқиқотро равшан нишон медиҳад. Дар муқаддима мубрамияти мавзӯ, дараҷаи омӯхташудагии он ва робитаи таҳқиқот бо барномаҳои илмӣ тавсиф шудааст. Қисмати «Тавсифи умумии таҳқиқот» мақсад ва вазифаҳои таҳқиқотро муайян намуда, асосҳои назариявӣ ва методологии корро ба таври муфассал шарҳ додааст.

Муаллиф дар автореферат ба таври мукамал масъалаҳои марбут ба татбиқи шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаҳои мухталифи ҳуқуқ – маданӣ, оилавӣ, меҳнатӣ ва мурофиавӣ – баррасӣ намудааст. Хусусан, таҳлили муқоисавии муқаррароти Конвенсияи Вена (CISG), Конвенсияи Гаага ва Конвенсияи Нью-Йорк бо қонунгузории Тоҷикистон нишон медиҳад, ки шартномаҳои байналмилалӣ дар таъмини ягонагии ҳуқуқӣ ва ҳифзи ҳуқуқи шахрвандон дар муносибатҳои трансмиллӣ нақши муҳим доранд.

Хулосаҳои муаллиф дар автореферат илман асоснок буда, ба таҳкими мавқеи Тоҷикистон дар арсаи байналмилалӣ ва такмили қонунгузории миллӣ мусоидат мекунанд. Аз ҷумла, пешниҳоди муаллиф оид ба ҳамроҳшавии Тоҷикистон ба Конвенсияи Вена (CISG) барои танзими муомилоти тиҷоратии байналмилалӣ ва таҳияи механизмҳои татбиқи меъёрҳои шартномаҳои байналмилалӣ дар амалияи судӣ аҳамияти хоса дорад.

Тавсияҳои пешниҳодшуда, аз қабili муайянсозии мафҳуми «санади ҳуқуқи байналмилалӣ» дар қонунгузории Тоҷикистон ва такмили заминаи меъёрии ҳуқуқӣ дар бахши моликияти зеҳнӣ, ҳуқуқи оилавӣ ва муносибатҳои меҳнатӣ, барои ислоҳоти қонунгузорӣ ва баланд бардоштани самаранокии татбиқи уҳдадориҳои байналмилалӣ муфид мебошанд.

Автореферати Холмуродзода Ф.Ш. ба талаботҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пурра мувофиқ

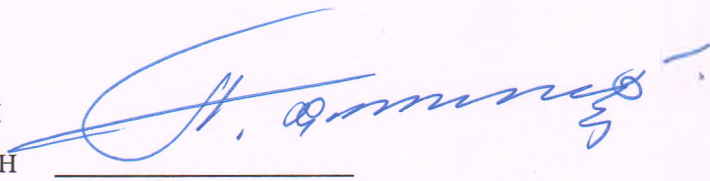
буда, мавзӯи таҳқиқот аз лиҳози илмӣ ва амалӣ мубрам аст. Таҳлили амиқи назарияҳои илмӣ, таҷрибаи байналмилалӣ ва қонунгузори милли, инчунин пешниҳоди тавсияҳои мушаххас барои тақмили низоми ҳуқуқии Тоҷикистон нишон медиҳад, ки таҳқиқот дорои наwgонии илмӣ ва аҳамияти амалӣ мебошад.

Диссертатсияи мазкур метавонад дар пешбурди ислоҳоти қонунгузорӣ, тақмили амалияи ҳуқуқӣ ва таълими фанни ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии Тоҷикистон истифода шавад. Бо дарназардошти сатҳи баланди таҳқиқот ва саҳми он дар рушди илми ҳуқуқшиносӣ, Холмуродзода Ғазлиддин Шоматмад сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.03 мебошад.

Тақриздиханда:

Абдуллозода Аҳтам Рустам
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
сардори Хадамоти иҷроии назди
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

21 08 соли 2025

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, ноҳияи Сино,
кӯчаи С. Шерозӣ 29, хонаи 86
Тел: (+992) 221-70-91
E-mail: abdulloev02@mail.ru

Имзои Абдуллозода А.Р.-ро тасдиқ мекунам:

сардори раёсати кадрҳо
ва таъминоти ҳуқуқӣ

Суроғаи муассиса:
734001, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, кӯчаи И.Сомонӣ 8
Тел: (+992-37) 221-98-39
E-mail: info@ijro.tj
21 08 соли 2025